

Monòlit i museu per la pau i la reconciliació a Gandesa

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

El Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre (CEBE) s'ha convertit en trenta anys en el museu més complert de la Guerra Civil, en una part gràcies a les aportacions de l'Associació d'Aviadors de la República (ADAR)

Amb una trentena d'anys hem pogut aconseguir a Gandesa exhibir el museu més complert de la Guerra Civil; es tracta del Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre. Avui és el museu més important d'Espanya sobre el tema. Els fonaments van nàixer el 14 d'agost del 1978, un dia calorós, entre els termes de Vilalba i Corbera, a la intersecció de la carretera de Gandesa a la Fatarella i el camí de Corbera a Vilalba a l'indret conegut per 'Els Quatre Camins'. En plena Batalla de l'Ebre, era un punt estratègic dels dos exèrcits.

La zona oest de la carretera l'ocupaven el Terc de Montserrat i l'est, tropes d'elit de l'exèrcit republicà on van deixar la pell centenars de joves, molts d'ells sense conèixer per què lluitaven.

Com a corresponsal de premsa, vaig relatar la jornada al *Diario Español*, sota el títol: 'Bajo el lema de reconciliación, se celebra el 40 aniversario de la Batalla del Ebro, con signos de amor y fraternidad'. Aquell migdia es van reunir més de 2.000 persones arribades de tot arreu del món, sobretot brigadistes que lluitaven a favor de la República, però també militars espanyols d'ambdós bàndols. Assistiren les autoritats, encara polítiques de la dictadura, quan no s'havia aprovat la Constitució. L'acte fou espectacular, organitzat per l'Associació d'Aviadors de la República i promogut per dos combatents, Jaume Mata i Antoni Vilella, el primer com a promotor d'idees i el segon com a organitzador.

L'acte va començar instal·lant un monòlit de pedra rosa del Port d'Orta (Horta de Sant Joan), davant del celler modernista de Gandesa, indret on arribaren les tropes republicanes el dia 25 de juliol del 1938, iniciant-se la Batalla de l'Ebre. La significació del monument, actualment instal·lat als jardins del museu, pretenia transmetre la reconciliació, la concòrdia i la pau entre aquelles dues faccions que quatre dècades abans combatieren brutalment pels diferents indrets d'Espanya, defensant idees diferents. Hi ha-

El museu del Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre, CEBE, a Gandesa. FOTO: JOAN REVILLAS

gué una abraçada de reconciliació entre soldats nacionals i republicans. Aquella foto, acompanyades per les cròniques dels nombrosos corresponsals assistents, va recórrer tot el món.

Gandesa novament va ser recordada per la premsa mundial, no per la guerra, amb els 600.000 soldats que hi combateren i els 120.000 morts i ferits que hi caigueren, sinó per la fraternitat i l'avinença entre gents de bona voluntat. Els combatents d'un bàndol i l'altre, barrejats, sense himnes, ni banderes, ni cants heroics, canviaven l'odi i les armes, per l'amor, la comprensió i la bona entesa.

Aquells moments eren difícils. Franco havia mort. Els polítics buscaven camins per retrobar la convivència entre els espanyols. No era fàcil; sobretot pels vencedors que havien regit autocràticament Espanya i els resultava complicat soltar les rendes que durant anys havien conduït. El poble tenia fam de pau i d'amor per retrobar la fraternitat.

El president Tarradellas ja era president de la Generalitat, no sense recels ni dubtes de Madrid. El monòlit de la pau de Gandesa, per iniciativa de l'Associació dels

Gandesa novament va ser recordada per la premsa mundial, no per la guerra, amb els 600.000 soldats que hi combateren i els 120.000 morts i ferits que hi caigueren, sinó per la fraternitat i l'avinença

Aviadors de la República, marcà la primera fita per retrobar els camins de la reconciliació, entre els pobles de l'Estat.

Pocs anys després, a Gandesa, ens reunírem 6 persones de diferents ideologies i maneres de pensar, per constituir el que avui és el museu CEBE (Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre), que, com he dit abans, és el més important en funcionament de tota Espanya.

Tots teníem idees, materials, i bona voluntat. Mai pretenguérem constituir un museu de guanyadors i vencedors. La pau i la

concòrdia era l'objectiu del museu.

A les Escoles Velles

Un servidor, com a regidor de cultura de l'Ajuntament de Gandesa, vaig presentar el projecte i vaig sol·licitar la cessió de les Escoles Velles, en aquell moment tancades per desús. El consistori va accedir a la cessió i vaig ser-ne el fundador i el primer president.

Antonio Blanc, el segon president, va aportar multitud de materials de guerra que s'havien trobat escampats per les trinxeres, refugis i xaboles de Pàndols, Cavalls, Quatre Camins, Gaeta, Camposines, la Punta del Cucut... Cal tenir present que cada dia de la contesa, arribaven als camps de batalla milers de tones de materials de guerra. Tantes que des del 1939 al 1945, brigades de soldats professionals recolliren camions dels materials abandonats.

A Corbera, el Pinell i la Fatarella moriren dotzenes de metrallers que durant anys anaven cada dia a recollir ferralles.

Els materials utilitzats a la Batalla de l'Ebre s'exposaren al museu explicant el servei de cadascuna de les eines. Els fundadors vam aportar documents que tení-

em als nostres domicilis, altres cedits pels familiars dels soldats morts o que havien lluitat, fotografies, insígnies, banderes, uniformes... A poc a poc s'anà ampliant i fou important l'aportació que es fa i es segueix cedint.

L'Associació d'Aviadors de la República és la principal donant. La sala de sessions se li va donar el nom d'Antonio Vilella, el més altruista dels socis aviadors, on existeix una bona biblioteca de llibres i documents de la guerra civil i la batalla de l'Ebre, amb exposicions de quadres de l'aviació. També hi ha, a la sala d'exposicions polivalentes, una reproducció d'un avió de caça Polikarpov 1-16, conegut per 'mosca', i dintre d'uns dies s'obrirà dues sales més patrocinades per ADAR. L'aportació dels Aviadors de la República, començant pel monòlit de la Reconciliació i algunes sales, constitueixen bona part del museu.

Amb orgull per les Terres de l'Ebre, podem dir que a la Sénia existeix un museu d'aviació dels més importants de la Guerra Civil Espanyola, on l'ADAR també hi ha contribuït fermament, i el CEBE de Gandesa que és també el més significat en altres temes. Són comarques que van patir els fronts de guerra però avui són una atracció turística de primera categoria, podent visitar, també, les exposicions del Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre (COMEBE) i el Poble Vell de Corbera, com exponent màxim de destrucció del municipi per l'aviació alemanya Cónдор durant la Batalla de l'Ebre.

Els dies 28 i 29 d'octubre, com tots els anys, s'hi celebraran al CEBE, les 45es Jornades de Memòria Històrica, organitzades per ADAR i durant els darrers anys també s'hi celebra el Congrés Internacional de la Guerra Civil a les Terres de l'Ebre, de també dos o tres dies de durada, dirigit per la Universitat Internacional de Barcelona. Tenim a Gandesa un centre cultural de gran ressonància; un museu que pregona la pau, l'amor i la reconciliació, valors que tanta falta ens fan.